

Basit ve Çaprazlanmış Grup Üyeliklerinin Algılanışı: Cinsiyet ve Yaş Değişkenleri

Ferzan Curun¹, Göklem Tekdemir Yurtdaş²

Perception of Simple and Crossed Group Identities: Gender and Age

Öz

Bu çalışmanın amacı, Arkonaç (1995) tarafından yapılmış olan cinsiyet (kadın-erkek) ve yaş temelinde ele alınan çapraz grup üyeliği çalışmasını tekrar etmektir. Bu amaç doğrultusunda Zavalloni (1971) tarafından önerilmiş olan odaklanmış içe bakış tekniği temelinde hazırlanmış olan anket formu kullanılarak basit ve çapraz kategorizasyon durumlarına ilişkin bilgi toplanmıştır. Çalışmaya cinsiyet ve yaş değişkenleri bağlamında, genç/yetişkin ve kadın/erkek olmak üzere iki boyutta farklı gruplara üye olan 111 kişi katılmıştır. Yapılan analizlerde, katılımcıların basit kategorizasyon durumunda, hem cinsiyet hem de yaş boyutlarında yaptıkları iç grup ve dış grup değerlendirmelerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Daha sonra katılımcıların basit kategorizasyon değerlendirmeleri temel alınarak, 4 çapraz kategorizasyon koşulundaki (cinsiyet-yaş içgrup, cinsiyet iç grup-yaş dış grup, cinsiyet dış-yaş iç grup ve cinsiyet dış-yaş dış grup olmak üzere) değerlendirmeleri analiz edilmiştir. Çapraz kategorizasyon durumundaki tanımlayıcılık ortalamalarının, kişinin hem yaş, hem de cinsiyet boyutunda iç grup değerlendirmesi yapıldığında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Diğer yandan, yaş ya da cinsiyet boyutlarından birinde dış grup değerlendirmesi söz konusu olduğunda tanımlayıcılık ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaştırmıştır. Araştırmanın değişkenleri açısından, kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmazken, genç ve yetişkin yaş gruplarına ilişkin anlamlı farklar bulunmuştur. Sonuçlar, Arkonaç'ın bulguları ve ilgili literatür temelinde tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: grup üyeliği, cinsiyet, yaş

Abstract

The purpose of the present study is to replicate Arkonaç (1995)'s study about cross-categorization based on gender and age. In accordance with this aim, the data regarding simple and cross categorization situations was gathered using a questionnaire based on Zavalloni (1971)'s focused introspection technique. The sample consisted of 111 participants who belong to different group memberships in terms of gender (male-female) and age (young-adult). The analyses revealed that in-group and out-group evaluations significantly differed in both gender and age dimensions in terms of simple categorization. Then, the participants' simple categorization evaluations were used as baseline values to analyze in-group, out-group evaluations in four cross categorization conditions (gender-age in-group, gender in-group/age out-group, gender out-group/age in-group and gender out-group/age out-group). The results showed that there were no significant differences in in-group-out-group identifications according to gender and age. However, it was found that the group identification means of the participants differed significantly both when gender and age evaluations were taken as baseline values in all other cross categorization situations. Finally, it was found that while male and female participants' group identification values did not differ significantly, the young and adult participants' group identification means differed significantly. The results were discussed with regard to Arkonaç's (1995) findings and relevant literature.

Keywords: group identity, gender, age

¹Sorumlu Yazar / Corresponding Author, Acıbadem Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-Posta / E-Mail: ferzan.curun@acibadem.edu.tr

²Sorumlu Yazar / Corresponding Author, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-Posta / E-Mail: tekdemir@istanbul.edu.tr

GİRİŞ

İnsanların ben kimim sorusuna verdiği cevapların bir kısmını kişilik özellikleri oluştururken bir kısmını da bu çalışmanın konusu olan sosyal aidiyetler oluşturur. Kişinin farkına vardığı ilk sosyal aidiyeti cinsiyettir. Daha sonra sosyalleşme sürecinde bireyler yaş, milliyet, din gibi farklı sosyal aidiyetler edinirler. Böylece kişiler toplumsal hayatın içinde kendilerini çeşitli sosyal kategoriler temelinde tanımlamaya başlarlar. Diğer bir ifadeyle, insanlar zaman içinde aynı anda birden fazla sosyal kategoriye sahip olurlar ve dolayısıyla da birden fazla sosyal grubun üyesi olurlar. Aynı sosyal kategoriye üye olmak demek aynı sosyal grupla özdeşleşmek demektir. Bu sosyal kategorizasyon ve özdeşleşme süreci, kişilerin belli sosyal gruplara aidiyet geliştirerek sosyal kimlik edinmeleriyle sonuçlanır (Brown, 1988). Sosyal kimlik bireyin belli bir grup üyeliğine duygusal bir anlam ve değer yüklemesi ve kendisini o grubun üyesi olarak tanımlaması demektir (Tajfel, 1972; akt., Abrams ve Hogg 1990). Kişinin zaman içinde birden birçok sosyal kimlik edinmesi, kendi ait olduğu ve olmadığı kimliklere ilişkin duygu ve değerler edinmesine yol açar. Bu durum da gruplar arası ayırt ediciliğin temelini oluşturur.

Spesifik olarak bireylerin gruplar arası ayırt edici davranışlarını açıklayan iki temel teorik bakış açısı vardır: Tajfel ve Turner tarafından ortaya konmuş olan “Sosyal Kimlik Modeli” ve Doise tarafından ortaya konmuş olan “Kategori Farklılaşması Modeli” (Van Oudenhoven, Judd, & Hewstone, 2000). Sosyal kimlik kuramına göre, grup üyeliği, kişinin kendini değerlendirmesine katkıda bulunur. İnsanlar kendileri hakkında olumlu değerlendirmelere sahip olmak istedikleri için kendi gruplarına ilişkin olumlu bir değerlendirmeye de ulaşmak isterler. Bu durum ise kişinin kendini ait hissettiği iç grupla ilgili dış gruplar arasında karşılaştırmalar yapmasına ve bu karşılaştırmayı kendi grubu lehine olacak biçimde sonuçlandırmasına yol açar. Ancak çoğunlukla bireylerin kendi ait oldukları gruplar (iç grup) ve diğer gruplar (dış grup) arasında kendini değerlendirme temelli yapılan bu sosyal karşılaştırma süreçleri gruplar arası ayrımcı tutumlara ve davranışlara yol açmaktadır (Knippenberg ve Ellemers 1990; Vanbeselaere, 2000). Doise tarafından bu konuda ortaya konmuş olan kategori farklılaşması modeline göre ise söz edilen iç grup ve dış grup karşılaştırmalarının temel hedefi olumlu bir benlik ve kimlik algısı oluşturmaktan çok, algılanan kategorilerin farklılıkları üzerinden gruplar arası ilişkileri daha düzenli ve anlaşılır bir hale getirmektir. Ona göre insanları iki gruba ayırmak, grup içi benzerliklerin ve gruplar arası farklılaşmanın abartılı düzeyde algılanmasına yol açacaktır (Doise, Deschamps ve Meyer, 1978; akt., Vanbeselaere, 1991).

Sosyal kimlik kuramı ve kategori farklılaşması modeli farklı açıklamalar yapmış olsalar da ikisi de yalnızca iki kategorinin algılanmasındaki farklılıklar üzerinde durmakta, diğer bir ifadeyle basit kategorizasyonun mekanizmasına ilişkin açıklamalar getirmektedirler. Ayrıca, bu iki teorik yaklaşım basit kategorizasyon durumunda kategoriler arası farklılıkların ve kategori içi benzerliklerinin vurgulandığı konusunda hemfikirdir (Van Oudenhoven, Judd ve Hewstone, 2000).

İki net grubun karşılaştırılmasına ilişkin basit kategorizasyonun yanısıra Doise (1978), birden fazla sosyal kategorinin aynı anda etkileşim ortamında bulunduğu durumda grup kategorilerinin nasıl algılanacağını açıklayan kategori farklılaşması modelini önermiştir. Bu kategorizasyonlardan biri de (A/B)'nin (X/Y) ile çaprazlandığı durumdur. Bu durumda bireyin aynı anda birden fazla sosyal kategoriye dikkate alarak kategorizasyon yapması ve dolayısıyla olası çaprazlanmış grup kombinasyonlarına atıflarda bulunması gerekir. Böyle bir durumda, her bir kategori diğer bir çapraz kategori ile hem benzeşeceği hem de farklılaşacağı için araştırmacılar bu durumun kategorilerin birbirlerini nötrallez etmelerine yol açacağını öne sürmüşlerdir. Kısacası, araştırmacılara göre, böyle bir çapraz kategorizasyon durumu gruplar arası yanlılık ve ayrımcılığın azalmasına ya da ortadan kalkmasına yol açacaktır (Deschamps and Doise, 1978 akt., Diehl, 1990; Vanbeselaere, 1991). Diğer yandan, sosyal kimlik kuramı kategori farklılaşması modelinin bu savını eleştirmiştir. Sosyal kimlik kuramına göre, sosyal kategorizasyon süreci kişilerin kendilerine yönelik öz saygılarını arttırmaya yönelik bir sosyal karşılaştırma sürecine sebep olur ve bu da bütün dış gruplara karşı olumsuz değerlendirmelerin ortaya çıkmasına sebep olur (Van Oudenhoven ve ark., 2000). Brown ve Turner, 1979, aktaran Vanbeselaere, 1991). Bu nedenle, çaprazlanmış sosyal kategorilerin olduğu durumlarda da bireylerin yine kendi ait oldukları grup ile diğer gruplar arasında bir karşılaştırma yaparak iç gruplarına olumlu atıflarda bulunarak olumlu bir benlik değerlendirmesi yapacakları için gruplar arası ayrımcılık basit kategorizasyon durumunda olduğu gibi çaprazlanmış kategorizasyon durumunda da ortaya çıkacaktır.

Söz edilen iki teorik bakış açısını destekleyen çalışmalar mevcuttur. Bu konuda önce Deschamps ve Doise (1987) kategori farklılaşması modelini destekleyen bir deney yapmış, daha sonra Brown ve Turner (1979) yaptıkları deneysel bir çalışmada sosyal kimlik kuramının bulgularını desteklemiştir. Vanbeselare (1978) de, iki teoriyi deneysel bir yöntemle test etmiş ve kategori farklılaşmasına benzer sonuçlar elde etmiştir (Deschamps ve Doise, 1987; Brown ve Turner , 1979; Vanbeselare , 1978; akt., Arkonaç, 1995). Vescio, Judd ve Kwan (2004) tarafından yapılan deneysel iki çalışma ise kategori farklılaşması modelini kısmen destekler niteliktedir. Araştırmacılar, birinci

çalışmalarında etnisite (Asyalı/Beyaz) ve cinsiyeti (Kadın/Erkek) manipüle etmişler, ikinci çalışmalarında ise ilişki durumunu (bekar/hayat arkadaşı var) ve memleketleri (büyük şehir/küçük şehir) manipüle etmişlerdir. Her iki çalışmada da, çaprazlanmış durumda basit duruma göre kategorizasyonlar daha zayıf bulunmuş ancak çaprazlanmış durumun gruplar arası yanlılığın azalttığını gösteren bir sonuca ulaşılammıştır. Bu noktada araştırmacılar çalışmalarında daha önceden önerilen grup kategorizasyonu ve grupların yanlılığı arasında varsayılan ilişkiye dair kanıt bulamadıkları için söz konusu ilişkinin sorgulanması gerektiğini önermişlerdir. Diğer yandan Hall ve Crisp (2005) tarafından yürütülen iki deneyde de çoklu sosyal kategorizasyonun gruplararası yanlılığın azalması ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlardan hareketle, gruplar arası ilişkilerde çoklu kategorizasyonun yanlılıkların azaltılması konusunda etkili bir araç olabileceğini önermişlerdir (Hall ve Crisp, 2005). Vanbeselaere (2000) tarafından yapılan bir deneysel başka çalışmada ise bir boyutta kesişen gruplarda insanların kendi iç gruplarını farklılaştırırken tamamen farklı dış gruplarda net bir biçimde yanlılık gösterdikleri bulunmuştur.

Buraya kadar aktarılan araştırmalarda görüleceği gibi genellikle sosyal kategorizasyon ilişkin çalışmalar deneysel olarak ele alınmış ve bu çalışmalarda birbirinden farklılaşan bulgular elde edilmiştir.

Bu konuda ülkemizde Arkonaç (1995), Zavalloni'nin (1971) sosyal kimlik envanterinin kullanarak ve cinsiyet (kadın/erkek) ve yaş (genç/yetişkin) değişkenlerini manipüle ederek bir çalışma yürütmüş ve Doise'in modelini destekleyecek şekilde çaprazlanmış durumda gruplar arası farklılıkların azaldığını tespit etmiştir.

Bu çalışmanın amacı, Arkonaç'ın 1995'te yürütmüş olduğu çalışmasını tekrarlamaktır. Bu tekrarın nedeni çalışmanın değişkenleri olan yaş ve cinsiyete ilişkin algıların Türkiye toplumunda 1995'den bu araştırmanın verilerinin toplandığı 2013 yılına kadar değişme gösterip göstermediğini incelemektir.

Bu konuda Türkiye üzerine yapılmış olan çalışmalar gerek cinsiyete gerekse yaşa göre değişme gösterdiğine işaret etmektedir. Örneğin, TUIK'in (2014) yürüttüğü bir çalışma, yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının giderek arttığını ve 2023 yılında dünyanın en fazla yaşlı nüfus oranına sahip ülkelerden biri haline geleceğini göstermektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak genç nüfusun çoğunlukta olduğu ülkelerden biri olarak kabul edilen Türkiye'de yaş olgusuna ilişkin algının ve tutumların değişebileceği düşünülebilir. 2012 yılında hazırlanan Avrupa Birliği Raporu (2012), Türkiye'nin yaşlılık konusunda en fazla ayrımcılığın yaşandığı ülkelerden biri olduğunu göstermiştir. Ayrıca bu raporda Türkiye'nin diğer AB ülkesi olmayan ülkeler arasında yaşlı insanların topluma katkısının en düşük olarak algılanan ülke olduğu aktarılmıştır.

Benzer biçimde, Türkiye'de cinsiyet rolleri de zaman içinde değişme gös-

termiştir. Geleneksel cinsiyet rolleri kadını yuvayı kuran, erkeği ise ekmeği kazanan olarak konumlandırmıştır (Basow, 1992). Ancak, zaman içinde bu netliğin azalması giderek cinsiyet rollerine ilişkin sınırların esnekleşmesine ve söz konusu algıların ve kategorizasyonların içeriklerinin değişmesine yol açabilir. Örneğin, Zeybekoğlu (2010), Türk toplumunda söz konusu geleneksel rollerin kadın iş yaşamına giderek daha fazla rol almasına bağlı olarak değiştiğini, özellikle bu değişimin erkeklik tanımı ve algısında belirleyici olduğunu iddia etmiştir. Bu değişimin de kadını kabul edilen daha çok bakım verme ve empati kuramaya yönelik özelliklerin erkeklerden beklenmesi olarak sonuçlandığını belirtmektedir. Ersoy (2009) ise, geleneksel rollerdeki değişimin kadınlarda daha yoğun olduğunu, erkeklerin kadınlara kıyasla daha geleneksel ve muhafazakâr bir tutum sergilediklerini, kısacası kadınların değişime daha fazla önem verdiklerini göstermiştir.

Bu sebeple bu replikasyon çalışmasında söz edilen cinsiyet ve yaşa ilişkin tanımlamalarda ve kategorizasyonlarda zamana bağlı olarak bir değişiklik olup olmadığı incelenmektedir. Spesifik olarak araştırmanın soruları şunlardır:

- 1 Basit kategorizasyon durumunda, cinsiyet değişkeni bağlamında belirtilen iç gruba ve dış gruba atfedilen sıfatların kişiyi tanımlayıcılık düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
- 2 Basit kategorizasyon durumunda, yaş değişkeni bağlamında belirtilen iç gruba ve dış gruba atfedilen sıfatların kişiyi tanımlayıcılık düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
- 3 Çapraz kategorizasyon durumunda, cinsiyet ve yaş değişkeni farklı iç grup ve dış grup kombinasyonları içinde yer aldığı bağlamda belirtilen sıfatların kişiyi tanımlayıcılık düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Örneklem

Bu araştırmaya 56'sı kadın ve 55'i erkek olmak üzere toplam 111 kişi katılmıştır. Katılımcılar cinsiyet (kadın ve erkek) ve yaş (genç:18-30 ve yetişkin: 31-55) kategorileri temelinde oluşturulmuş olan ve genç kadın, yetişkin kadın, genç erkek ve yetişkin erkek grupları ile çalışma yürütülmüştür. Bu grupların cinsiyet ve yaş bilgileri dışında eğitim düzeyleriyle ilgili bilgi toplanmıştır. Seçilen örneklem grupları Arkonaç'ın (1995) yılı çalışması temel alınarak oluşturulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Katılımcılarla Arkonaç'ın (1995) çalışmasında Zavalloni'nin (1971) sosyal kimlik envanterine dayanarak geliştirdiği bir yapılandırılmış görüşme çerçevesi (odaklaştırılmış içebakış tekniği) kullanılarak görüşülmüştür (Görüşme formu makalenin sonunda sunulmaktadır). Bu çalışmada, Arkonaç'ın (1995) çalışmasında aktarılan ölçme aracı araştırmacının aktardığı şekilde değiştirilmeden uygulanmış ancak Arkonaç'tan (1995) farklı olarak dörtlü değil, Zavalloni'nin orijinal çalışmasında kullandığı gibi beşli Likert kullanılmıştır.

Zavalloni'nin (1971) sosyal kimlik envanterinin çok aşamalı bir yapısı vardır ve temel amacı bireylerin birincil grup aidiyetleri bağlamında sosyal ve kişisel kimliklerine ilişkin bilişsel atıflarını belirlemektir. Envanterin ilk aşamasında katılımcılardan ulus, cinsiyet, sosyal sınıf ve yaş gibi grup üyeliklerine ilişkin serbest çağrışıma dayanan bir değerlendirme yapılması istenmektedir. Envanterin ikinci aşamasında ise katılımcılardan belirtmiş oldukları grup özelliklerinin kendilerini ne kadar tanımladığını, kendilerini tanımladığını düşündükleri özellikleri daire içine alarak ve tanımlamadığını düşündüklerini de X ile işaretleyerek belirlemeleri istenmiştir.

Bu çalışmada da katılımcılardan akıllarına ilk anda gelen önce iç grup cinsiyet kategorisine ait özelliklerini belirtmeleri ve hemen sonrasında belirttikleri özellikleri maddeleri 1-5 arasında puanlanan Likert tipi "bana tamamen uygun değil", "bana biraz uygun", "bana orta düzeyde uygun", "bana çok uygun" ve "bana tamamen uygun" seçeneklerini kullanarak değerlendirme yapmaları istenmiştir. Katılımcılar aynı değerlendirmeyi dış grup cinsiyet için de yaptıktan sonra, aynı değerlendirmeyi yaş kategorisi için yapmıştır. Basit kategorizasyon aşamasında amaç, iç grup ve dış grup ayrımı temelinde cinsiyet ve yaşa dayanan sosyal kimliklerin katılımcılarca ne gibi özelliklerle değerlendirildiği ve katılımcıların bu üyelik özelliklerini kişisel kimlik düzeyinde ne oranda ön planda tuttuğunu saptamaktır.

Görüşmenin ikinci aşamasına cinsiyet ve yaş kategorilerine dayanarak oluşturulmuş çaprazlanmış sosyal kimliklerin değerlendirilmesini içermesi sebebiyle çaprazlanmış kategorizasyon durumu adı verilmiştir. Bu durumda katılımcılar iki kategori üzerinden iç grup cinsiyet- iç grup yaş, iç grup cinsiyet- dış grup yaş, dış grup cinsiyet- iç grup yaş, dış grup cinsiyet- dış grup yaş biçiminde farklı boyutlarda değerlendirme yapmışlardır. Bu aşamada da katılımcılar önce kategorilere ait özellikler belirtmiş ve sonrasında da belirttikleri bu özelliklerin benliğe uygunluk derecesini ifade etmişlerdir. Çaprazlanmış kategorizasyon aşamasında ise katılımcıların cinsiyet ve yaşa dayanan sosyal kimliklerin kısmen örtüştüğü ya da tamamen farklılaştığı durumlarda gruplar arası ayrıma ilişkin değerlendirmelerin niteliğinin değişip değişmeyeceğini incelemek amaçlanmıştır. Ayrıca, yine bu bölümde, katılımcıların belirttikleri özelliklerin kendilerini tanımlayıcılık

düzeyinin de nasıl etkileneceğini incelemek amaçlanmıştır.

Ölçekte yüksek puanlar yüksek tanımlayıcılığa işaret etmektedir. Görüşmenin hem birinci hem de ikinci aşamasında katılımcıların belirttikleri sıfatlara ilişkin tanımlayıcılık puanlarının ortalaması alınarak, her bir kategori değerlendirmesi için ayrı bir tanımlayıcılık puanı hesaplanmış ve analizlerde bu puanlar kullanılmıştır.

İşlem

Veri toplamak için katılımcılarla evlerde, iş yerlerinde, üniversite kantini ve bahçesi gibi çeşitli mekanlarda görüşülmüştür. Bu görüşmeler araştırmacılar tarafından görüşme eğitimi verilen lisans öğrencileri tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden önce katılımcıların bazılarında sözlü, bazılarında ise yazılı izin alınmıştır. Görüşme sırasında cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi dışında kişisel bilgi toplanmamıştır. Katılımcılarla yapılan yapılandırılmış görüşmelerde basit ve çapraz kategorizasyon durumlarına ait soruların ve benliğe uygunluk derecesinin belirtilmesi için sunulan seçeneklerin yazılı olduğu bir anket temel alınmıştır. Her bir soru katılımcılara aynı biçimde ve aynı sırada sorulmuştur. Verilen yanıtlar görüşmeci tarafından not edilmiştir. Görüşmeler yaklaşık olarak 20 ile 30 dakika arasında sürmüştür.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda ilk olarak basit kategorizasyon durumunda katılımcıların kendi cinsiyet, yaş ve dış gruba ait cinsiyet ve yaş kategorilerine atfettikleri özelliklerin benliklerine uygunluğu açısından farklılık gösterip göstermedikleri incelenmiştir. Analizlerde Likert ölçeğine verilen yanıtların ortalamaları kullanılmıştır. Katılımcıların gruplara ilişkin belirledikleri özelliklerin nitel analizi başka bir çalışmada sunulacaktır.

Basit Kategorizasyona (Cinsiyet ve Yaş Farklılıklarına) İlişkin Sonuçlar

Öncelikle cinsiyet değişkeni bağlamında iç grup ve dış gruba yönelik sıfatların katılımcıların kendilerini tanımlayıcılık ortalamalarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla 2 (erkek ve kadın) x 2 (genç ve yetişkin) x 2 (kendi cinsiyetine ve karşıt cinsiyet grubuna ilişkin tanımlayıcılık ortalamaları) Denek içi Tekrarlı

Tek Yönlü Varyans Analizi (Repeated Measures Design One-Way ANOVA) analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda katılımcıların cinsiyet kategorisi temelinde iç grup ve dış grup tanımlayıcılık değerlendirmelerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir [$F(1, 106)=75.813, p<0.001$]. Diğer bir ifadeyle, hem kadınlar hem de erkekler kendi cinsiyetlerini tanımlarken kullandıkları sıfatların, karşı cinse ilişkin kullandıkları sıfatlara kıyasla kendilerini daha yüksek düzeyde tanımladığını ifade etmiştir.

Tablo 1. Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Ortalamalar

	Cinsiyet	Yaş	$\bar{X}$	SS	N
Kendi Cinsiyet Grubunun Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	3.55	0.65	28
		Yetişkin	3.66	0.70	28
	Erkek	Genç	3.27	0.81	27
		Yetişkin	3.88	0.83	27
Ötekinin Cinsiyet Grubunun Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	2.43	0.84	28
		Yetişkin	2.82	10.07	28
	Erkek	Genç	2.40	0.74	27
		Yetişkin	3.06	0.89	27

Daha sonra yaş değişkeni bağlamında iç grup ve dış gruba yönelik sıfatların katılımcıların kendilerini tanımlayıcılık ortalamalarında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla 2 (erkek ve kadın) x 2 (genç ve yetişkin) x 2 (kendi yaş ve karşıt yaş grubuna ilişkin tanımlayıcılık ortalamaları) Denek içi Tekrarlı Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda katılımcıların yaş kategorisi temelinde iç grup ve dış grup tanımlayıcılık değerlendirmelerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir [$F(1, 106) = 72, 470, p < .001$]. Diğer bir ifadeyle, hem gençler hem de yetişkinler kendi yaş gruplarını tanımlarken kullandıkları sıfatların, karşıt yaş grubuna ilişkin kullandıkları sıfatlara kıyasla kendilerini daha yüksek düzeyde tanımladığını ifade etmiştir.

Tablo 2. Yaş Farklılıklarına İlişkin Ortalamalar

	Cinsiyet	Yaş	$\bar{X}$	SS	N
Kendi Yaş Grubunun Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	3.29	0.84	27
		Yetişkin	3.93	0.71	28
	Erkek	Genç	3.05	0.86	28
		Yetişkin	3.79	0.99	27
Ötekinin Yaş Grubunun Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	2.55	0.70	27
		Yetişkin	2.54	1.05	28
	Erkek	Genç	2.70	0.84	28
		Yetişkin	2.46	0.96	27

Çapraz Kategorizasyona (Farklı Cinsiyet ve Yaş Kategorilerinin Kombinasyonlarına) İlişkin Sonuçlar

Çapraz kategorizasyon durumunda katılımcılar cinsiyet ve yaş kategorilerinin çaprazlanmasıyla oluşturulmuş olan 4 gruba ilişkin değerlendirmeler yapmıştır: Genç kadın, genç erkek, yetişkin kadın ve yetişkin erkek. Daha sonra bu çaprazlama sonucunda oluşmuş olan her iki boyutta da iç grubuna (kendi cinsiyet ve yaş grubu) boyutlardan bir tanesinde ortaklaşılan gruba (cinsiyet iç grup ve yaş dış grup ile cinsiyet dış grup ve yaş iç grup) ve boyutların her ikisinde de farklılaşılan gruba (cinsiyet dış grup ve yaş dış grup) yönelik değerlendirmelerinin, basit kategorizasyon durumuna kıyasla kendilerini tanımlayıcılık ortalamalarında farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla 2 (erkek ve kadın) x 2 (genç ve yetişkin) x 5 (basit kategorizasyon durumundaki iç grup cinsiyet değerlendirmesi temel değer alınarak diğer 4 çapraz grup değerlendirmesi) Denek içi Tekrarlı Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Çapraz kategorizasyon durumlarında yapılan değerlendirmelerin ortalamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyet Değerlendirmeleri Temelinde Yapılan Çapraz Kategorizasyonlara İlişkin Ortalamalar ve Standart Sapmalar

Kategori			$\bar{X}$	SS	N
Kendi Yaşı Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	3.5	0.65	28
		Yetişkin	3.66	0.70	28
	Erkek	Genç	3.27	0.82	26
		Yetişkin	3.90	0.83	26
Kendi Cinsiyeti Ve Kendi Yaş Grubu Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	3.09	0.90	28
		Yetişkin	3.76	0.99	28
	Erkek	Genç	3.19	0.84	26
		Yetişkin	3.82	1.16	26
Kendi Cinsiyeti Ve Farklı Yaş Grubu-Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	2.84	0.86	28
		Yetişkin	2.62	1.16	28
	Erkek	Genç	2.97	1.01	26
		Yetişkin	2.30	1.24	26
Kendi Cinsiyeti Ve Farklı Yaş Grubu-Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	2.55	0.69	28
		Yetişkin	2.91	1.12	28
	Erkek	Genç	2.65	0.77	26
		Yetişkin	3.38	0.99	26
Farklı Cinsiyet Ve Farklı Yaş Grubu Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	2.68	1.0344	28
		Yetişkin	2.46	1.23	28
	Erkek	Genç	2.84	0.81	26
		Yetişkin	2.91	1.25	26

Bu analiz sonucunda Mauchly'nin Sphericity testine göre küresellik varsayımı ihlal edildiğinden [$X^2(9)=37,070, p<.001$] Serbestlik derecesi değerleri Huyn-Feldt küresellik tahminleri ($\epsilon=.87$) kullanılarak düzeltilmiştir. Bu değerlere bakıldığında çapraz kategorizasyon gruplarına ilişkin yapılan tanımlayıcılık ortalamalarının katılımcının iç grup cinsiyet değerlendirmelerinden anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir [$F(3.54, 368.6)=27.946, p<.001$]. Bir başka ifadeyle, katılımcılar, cinsiyet ve yaş kategorileri bir arada kullanıldığı ve bu kullanımlar farklı iç grup-dış grup aidiyetlerine işaret ettiğinde (örneğin cinsiyet temelinde iç grup kategorisi iken yaş temelinde dış grup kategorisinin değerlendirilmesi durumunda) anlamlı derecede gruplar arası ayırt ediciliği ortaya koyan bir farklılık algılamayı sürdürmüşlerdir.

Katılımcıların basit kategorizasyon düzeyinde yaptıkları tanımlayıcılık ile diğer dört farklı çapraz kategorizasyon durumunda (ikili iç grup kısmi iç grup ve ikili dış grup) yaptıkları değerlendirmelerin hangilerinin farklılaştığını tespit etmek için basit kontrast analizi yapılmıştır. Bu analize göre, iç grup cinsiyet tanımlayıcılık değerleri ile iç grup cinsiyet ve yaş değerlerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir [$F(1,104)=1.39, p>.05$]. Dolayısıyla, iki farklı boyutta iç grup değerlendirilmesi yapıldığında tek bir kimlik boyutunda yapılan basit kategorizasyon durumundan farklılaşma görülmemektedir.

İç grup olarak kendi cinsiyet grubu ve dış grup olarak farklı yaş grubu değerlendirildiğinde katılımcıların puanlarının iç grup cinsiyete ilişkin tanımlayıcılık değerinden anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür [$F(1, 104)=63.44, p<.001$].

Aynı sonuç cinsiyet açısından dış grup ve yaş açısından iç grup olan çaprazlanmış kategori değerlendirildiğinde de elde edilmiştir. Dış grup cinsiyet ve iç grup olarak yaş değerlendirildiğinde iç grup cinsiyete ilişkin tanımlayıcılık değerinden anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür [$F(1,104)=40.62, p<.001$].

Cinsiyet bakımından farklı ancak yaş açısından ortak gruplar değerlendirildiğinde tanımlayıcılık ortalaması daha düşük çıkmıştır. Son olarak, her iki boyutta da dış grup değerlendirildiğinde bu dış grup cinsiyet ve dış grup yaş değerlendirmesinin iç grup cinsiyete ilişkin tanımlayıcılık değerinden anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür [$F(1,104)=55.39, p<.001$]. Katılımcılar tarafından yapılan çaprazlanmış gruplara ilişkin tanımlayıcılık değerlendirmelerinde ise cinsiyet değişkeninin anlamlı bir etki göstermediği [$F(3.54, 368.6)=1.18, p>.05$] ancak yaş değişkeninin anlamlı bir etki gösterdiği tespit edilmiştir [$F(3.54; 368.6)=7.97, p<.001$].

Yaş kategorisine ilişkin analizler ele alındığında, Denek içi Tekrarlı Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. Spesifik olarak, basit kategorizasyon durumunda kendi yaş grubuna ilişkin yapılmış değerlendirmelerin çaprazlanmış gruplar söz konusu olduğunda farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için 2 (erkek ve kadın) x 2 (genç ve yetişkin) x 5 (basit kategorizasyon durumundaki iç grup yaş değerlendirmesi temel değer alınarak diğer 4 çapraz grup değerlendirmesi) Denek içi Tekrarlı Tek Yönlü Varyans Analizi (Repeated Measures Design One-Way ANOVA) analizi yapılmıştır. Çapraz kategorizasyon durumlarında yapılan değerlendirmelerin ortalamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4. Yaş Değerlendirmeleri Temelinde Yapılan Çapraz Kategorizasyonlara İlişkin Ortalamalar ve Standart Sapmalar

	Cinsiyet	Yaş	$\bar{X}$	S	N
Kendi Yaşı Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	3.30	0.83	28
		Yetişkin	3.93	0.71	28
		Total	3.61	0.83	56
	Erkek	Genç	3.01	0.86	26
		Yetişkin	3.87	0.93	26
		Total	3.44	0.98	52
Kendi Cinsiyeti Ve Kendi Yaş Grubu	Kadın	Genç	3.09	0.90	28
		Yetişkin	3.76	0.99	28
		Total	3.43	1.00	56
Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Erkek	Genç	3.19	0.84	26
		Yetişkin	3.82	1.16	26
		Total	3.51	1.05	52
	Total	Genç	3.14	0.87	54
		Yetişkin	3.79	1.07	54
		Total	3.47	1.02	108
Kendi Cinsiyeti Ve Farklı Yaş Grubu-Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	2.84	0.86	28
		Yetişkin	2.62	1.16	28
		Total	2.73	1.020	56
	Erkek	Genç	2.97	1.01	26
		Yetişkin	2.30	1.24	26
		Total	2.63	1.17	52
Farklı Cinsiyet Ve Aynı Yaş Grubu Orta Grubu Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	2.55	0.69	28
		Yetişkin	2.95	1.12	28
		Total	2.75	0.94	56
	Erkek	Genç	2.65	0.77	26
		Yetişkin	3.38	0.99	26
		Total	3.02	0.95	52
Farklı Cinsiyet Ve Farklı Yaş Grubu Ortalama Tanımlayıcılık Düzeyi	Kadın	Genç	2.68	1.03	28
		Yetişkin	2.46	1.23	28
		Total	2.57	1.13	56
	Erkek	Genç	2.84	0.81	26
		Yetişkin	2.91	1.25	26
		Total	2.87	1.05	52

Bu analiz sonucunda, Mauchly'nin Sphericity testine göre küresellik varsayımı ihlal edildiğinden [$X^2(9)= 48, 97, p<.001$] serbestlik derecesi değerleri Huyn-Feldt küresellik tahminleri ($\epsilon= 0.82$) kullanılarak düzeltilmiştir. Bu değerlere bakıldığında, çapraz kategorizasyon gruplarına ilişkin yapılan tanımlayıcılık ortalamalarının katılımcının iç grup yaş değerlendirmelerinden anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir [$F(3.30, 343.3)= 25.87, p<.001$].

Katılımcıların yaş boyutunda ve basit kategorizasyon durumunda değerlendirdikleri tanımlayıcılık ile diğer dört farklı çapraz kategorizasyon durumunda (ikili iç grup, kısmi iç grup ve ikili dış grup) yaptıkları değerlendirmelerin hangilerinin farklılaştığını tespit etmek için basit kontrast analizi yapılmıştır. Bu analizi göre iç grup yaş tanımlayıcılık değerleri ile iç grup cinsiyet ve yaş değerlerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir [$F(1,10)=0.42, p>.05$]. Dolayısıyla iki farklı kimlik boyutu söz konusu olsa da iç grup değerlendirilmesi yapıldığında tek bir kimlik boyutunda yapılan basit kategorizasyon durumundan farklılaşma görülmemektedir.

İç grup olarak kendi cinsiyet grubu ve dış grup olarak farklı yaş grubu değerlendirildiğinde, iç grup yaşa ilişkin tanımlayıcılık değerinden anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür [$F(1,104)=48.66, p<.001$]. Cinsiyet bakımından ortak ancak yaş açısından farklı olan grup değerlendirildiğinde tanımlayıcılık ortalaması daha düşük çıkmıştır.

Aynı sonuç cinsiyet açısından dış ve yaş açısından iç grup olan çaprazlanmış kategori değerlendirildiğinde de elde edilmiştir. Dış grup cinsiyet ve iç grup yaş kategorisi değerlendirildiğinde, iç grup yaşa ilişkin tanımlayıcılık değerinden anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür [$F(1,104)=40.39, p<.001$]. Cinsiyet bakımından farklı ancak yaş açısından ortak gruplar değerlendirildiğinde tanımlayıcılık ortalaması daha düşük çıkmıştır.

Son olarak, her iki boyutta da dış grup değerlendirildiğinde bu dış grup cinsiyet ve dış grup yaş değerlendirmesinin iç grup cinsiyete ilişkin tanımlayıcılık değerinden anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür [$F(1,104)=44.44, p<.001$].

Katılımcılar tarafından yapılan çaprazlanmış gruplara ilişkin tanımlayıcılık değerlendirmeleri üzerinde cinsiyet değişkeninin anlamlı bir etkisi olmadığı [$F(1,104)=0.41, p>.05$] ve yaş değişkeninin ise anlamlı bir etkisi olduğu [$F(1,104)=5.52, p<.05$] tespit edilmiştir.

Tartışma

Bu çalışmanın amacı Arkonaç'ın (1995) çalışmasını tekrar etmektir. Bu çerçevede, yaş ve cinsiyet kategorilerinin gruplar arası ayırt edicilik bağlamında nasıl ele alındığı basit ve çapraz kategorizasyon durumlarında ele alınmıştır. Katılımcılar basit kategorizasyon durumunda cinsiyet ya da yaş olmak üzere tek bir boyut üzerinden iç gruba ve dış gruba yönelik özellikler atfetmiş ve bu özelliklerin kendilerini tanımlama düzeyini belirtmişlerdir. Analizler sonucunda katılımcıların hem cinsiyet hem de yaş boyutlarında gruplar arası bir ayırım belirledikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç Arkonaç'ın (1995) basit kategorizasyona ilişkin bulguları ile örtüşmektedir. Dolayısıyla bu bulgular hem sosyal kimlik teorisinin hem de kategori farklılaşması modelinin basit kategorizasyon

durumunda kategoriler arası farklılıkların ve kategori içi benzerliklerinin vurgulandığı (Van Oudenhoven, Judd ve Hewstone, 2000) öngörüsünü desteklemiştir.

Cinsiyet ve yaş değişkenlerine bağlı olarak oluşturulan çaprazlanmış iç grup ve dış grup kombinasyonlarına ilişkin sonuçlara bakıldığında katılımcıların kendileriyle aynı cinsiyet ve yaş durumunda olan gruba atfettikleri özelliklerin kendilerini tanımlama düzeylerinin basit kategorizasyon durumundan farklılaşmadığı gözlenmiştir. Dolayısıyla kimlik değişkenlerinin çaprazlanması iki farklı boyutta olsa bile, sözkonusu her iki boyutta da iç grup değerlendirilmesi olduğunda tek bir kimlik boyutunda yapılan basit kategorizasyon durumundan farklılaşma görülmemektedir. Çünkü bu durumda bir dış grup söz konusu değildir. Bu nedenle hem basit kategorizasyon durumunda hem de çapraz kategorizasyon durumunda katılımcı kendi cinsiyet ve kendi yaş grubunu değerlendirdiğinde iç grubuna ilişkin yüksek düzeyde tanımlayıcılık atfetmeye devam etmiştir. Bu bulgu Arkonaç'ın çalışmasında aktarılmamıştır. Teorik olarak değerlendirildiğinde bu bulgu Taifel ve Turner'ın çapraz kategorizasyon durumunda iç grup tarafgirliğini sürdürüleceğine ilişkin görüşünü desteklemektedir.

Boyutlardan birinin iç gruba karşılık geldiği ve diğer boyutun da dış grup oluşturduğu çapraz kategorizasyon durumlarında ise katılımcıların değerlendirmelerinin basit kategorizasyon durumundaki cinsiyet ve yaş değişkenlerinden anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Kimlik boyutlarından birinin dış grup olması, değerlendirilen çapraz grubun katılımcı tarafından daha az benimsenebilir bulunmasına sebep olmuştur. Her iki boyutta dış grup değerlendirmesi yapıldığında aynı şekilde gruba ilişkin yapılan atıfların tanımlayıcılık

derecesinin düştüğü gözlenmiştir. Bu sonuç gerek Arkonaç'ın bulgularını gerekse Doise'un teorik öngörüsünü ve bu öngörü doğrulayan bazı araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Arkonaç'ın çalışmasında yetişkin kadın genç kadını kendisinden farklı algılamamakta ve ancak genç erkeği farklı algıladığı

bulunmuştur. Ayrıca, yetişkin erkek kendini yetişkin kadından farklı algılamazken, genç erkek kendisini genç kadından farklı algılamıştır. Bu çalışmada ise, bütün grupların üyeleri yaş bağlamında bir dış grup söz konusu olduğunda kendilerini farklı algılamışlardır. Bu çalışmada Arkonaç'ın çalışmasından farklı olarak sadece yaş değişkeni açısından farklılık bulunması Türkiye'nin yaşa ilişkin demografik yapısındaki değişimlere bağlanabilir. Nufusun giderek Yaşlılaşması gençler ve yaşlılar arasındaki farklılıkların grup düzeyinde belirginleşmesine yol açabilir. Diğer yandan Arkonaç'ın çalışmasından farklı olarak cinsiyet açısından grupların farklılaşmaması ise daha önce belirtildiği gibi toplumsal cinsiyet rollerinin kadın istihdamının artmasına ve erkek rolüne ilişkin beklentilerin değişiyor olmasına bağlanabilir.

Bu bulgular Tajfel ve Turner'ın Sosyal Kimlik Teorisi'nin çapraz kategorizasyona ilişkin iddialarını desteklemektedir. Çapraz kategorizasyon durumunda

basit kategorizasyonda olduğu gibi iç grup dış grup ayrımcılığı ortaya çıkma-ya devam etmektedir. Bu araştırmada katılımcılar kendilerini çapraz gruplar bağlamında kategorize ederken sadece her iki kimlik boyutu da iç gruplarına karşılık geldiğinde atfettikleri özellikleri kendilerine yakın görmüş ve kendilerini gruptan uzaklaştırma gereği duymamışlardır. Ancak sadece yaş boyutu kategorizasyon sürecine bir dış grup olarak dahil edildiğinde katılımcılar bu özellikleri kendilerine uzak görmüşlerdir.

Bu sonuçlar şimdiye kadar tartışılan temel iki teorik yaklaşımın (Sosyal kimlik modeli ve kategori farklılaşması modeli) dışında Brewer, Ho, Lee ve Miller'in (1987) önerdiği çaprazlanmış kategorizasyonun gruplar arası ayrımcılık üzerindeki etkilerine ilişkin dört alternatif modellerden biri ile de açıklanabilir. Bu modeller:

1. Kategori baskınlığı: Kategorizasyon sürecinde tek bir kategori baskın olacaktır ve ikincil kategorilere dayanan ayrımlar göz ardı edilecektir.
2. Eklenme: Bütün kategorik ayrımlara dikkat edilir ve bu kategorilerin etkisi birbirine eklenerek kategorik bir yargıya ulaşılır.
3. Kategori ortaklaşması: Hedef kişi, denekle olası her kategori üyeliği açısından ortaklaştığında bir iç grup üyesi olarak değerlendirilecektir. Bunun dışındaki kombinasyonların hepsi dış grup üyelikleri olarak sınıflandırılacaktır.
4. Hiyerarşik Sıralama: Belli bir kategorik ayrımın etkisi, başka bir kategorik boyutta daha önce yapılmış olan ayrıma bağlıdır.

Bulgular bu modeller temelinde değerlendirildiğinde kategori ortaklaşması modelinin açıklayıcı olacağı düşünülmektedir. Bu modele uygun şekilde yaş kategorisinde ortaklaşma üzerinden yapılan değerlendirme dışındaki çaprazlanmış durumlar dış grup üyelikleri olarak değerlendirilmiştir.

Yaşın belirleyici olmasına ilişkin başka bir açıklama ise kültür bağlamında yapılabilir. Karasawa, Maass, Rakic ve Kato'ya göre (2014) kimlik kategorilerinin anlamı ve bu kategorilere verilen önem derecesi kültürden kültüre değişmektedir. Yazarlar Japon ve İtalyan kültürlerini karşılaştırdıkları araştırmada yaş değişkeninin Japon katılımcılar için sosyal kategorizasyon sürecinde başat bir rol oynadığını bulmuşlar ve bu bulguyu Asya kültürlerinde Batı kültürlerine kıyasla yaşlılığa olağanüstü bir değer verilmesiyle açıklamışlardır. Diğer yandan Montepare ve Zebrowitz (1998)'in belirttiği gibi yaş bütün kültürlerde sosyal grupların tanımlanmasında sosyal bir belirleyicidir. Bu bağlamda bu çalışmada da yaşın belirleyici olması hem söz konusu evrensel eğilimle hem de Türk kültürünün Asya kültürleri ile benzer kolektivist dinamiklere sahip olması ile de açıklanabilir (Göregenli, 1995).

Sonuç olarak bu araştırma cinsiyet ve yaş kategorilerinin günümüzde 1995

yılından bu yana farklılaştığını ve spesifik olarak yaş kategorisinin cinsiyete kıyasla daha ön planda olduğunu göstermektedir. Bu araştırma bir replikasyon çalışması olduğu için aslına sadık kalınmıştır. Bu nedenle cinsiyet kategorisi alanyazındaki biyolojik ve toplumsal cinsiyet ayrımı dikkate alınmadan değerlendirilmiştir. İleriki çalışmalarda biyolojik cinsiyetin yanısıra toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıpyargılarına ilişkin karşılaştırmalar yapmak konunun daha derinlemesine incelenmesinde katkıda bulunabilir.

Kaynakça

- Abrams, D. ve Hogg, M. A. (1990). Social identification, self-categorization and social influence. *European Review of Social Psychology*, 1(10), 195-228.
- Arkonacı, S.A. (1995). Çapraz grup üyeliği ve gruplar arası ayırt edicilik. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 10, 125-136.
- Aycan, Z. (2004). Key success factors for women in management in Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 53, 453-477.
- Basow, S.A. (1992). *Gender: Stereotypes and roles* (3rd ed.). Belmont CA: Thomson Brooks/Cole.
- Brewer, M.B., Ho, H.K., Lee, J.Y. ve Miller, N. (1987). Social identity and social distance among Hong Kong schoolchildren. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 13, 156-165.
- Brown, R. (1988). Intergroup relations. In Miles Hewstone, Wolfgang Stroebe, Jean-Paul Codol ve Geoffrey M. Stephenson (Eds.), *Introduction to Social Psychology* (s.381-408). Oxford: Blackwell.
- Crisp, R.J.; Hewstone, M. ve Rubin, M. (2001). Does multiple categorization reduce intergroup bias? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 76-89.
- Diehl, M. (1990). The minimal group paradigm: theoretical explanations and empirical findings. *European Review of Social Psychology*, 1, 263-292.
- Dökmen, Z. (2010). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 209-230.
- European Union (2012). Active ageing. Special Eurobarometer 378, January, 2012. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_378_en.pdf (Çevrimiçi, 21.11.2014).
- Göregenli, M. (1995). Kültürümüz açısından bireycilik toplulukçuluk eğilimleri. Bir başlangıç çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10, 1-14.
- Karasawa, M.; Maass, A.; Rakic, T. ve Kato, A. (2014). The emergent nature of culturally meaningful categorization and language use: a Japanese-Italian comparison of age categories. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 45, 431-451.
- Montepare, J.M. ve Zebrowitz, L.A. (1998). Person perception comes of age: the salience and significance of age in social judgments. *Advances in Experimental Social Psychology*, 30, 93-149.
- Stangor, C. (2004). *Social Groups in Action and Interaction*. New York: Psychology Press.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2014). İstatistiklerle yaşlılar 2013. *Haber Bülteni*, 16057. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16057> (Çevrimiçi, 19.11.2014).
- Vanbeselaere, N. (1987). The effects of dichotomous and crossed social

categorizations upon intergroup discrimination. *European Journal of Social Psychology*, 17, 143-156.

Vanbeselaere, N. (1991). The different effects of simple and crossed categorizations: a result of the category differentiation process or of differential category salience? *European Review of Social Psychology*, 2, 247-278.

Vanbeselaere, N. (2000). The treatment of relevant and irrelevant outgroups in minimal group situations with crossed categorizations. *The Journal of Social Psychology*, 14, 515-526.

Van Knippenberg, A. ve Ellemers, N. (1990). Social Identity and Intergroup Differentiation Processes. *European Review of Social Psychology*, 1, 137-169.

Van Oudenhoven, J.P.; Judd, C.M. ve Hewstone, M. (2000). Additive and interactive models of crossed categorization in correlated social categories. *Group Processes and Intergroup Relations*, 30, 285-295.

Zavalloni, M. (1971). Cognitive processes and social identity through focused introspection. *European Journal of Social Psychology*, 10, 235-260.

Zeybekoğlu, Ö. (2010). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında Türk toplumunun erkeklik algısı. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 3, 1-14.